

Krzysztof M. Kielpiński*

Akademia Jagiellońska w Toruniu (Polska)

DZIAŁALNOŚĆ PAPIEŻA BENEDYKTA XVI NA RZECZ OCHRONY MAŁOLETNIICH I OSÓB SKRZYWDZONYCH ORAZ JEGO REAKCJA NA UJAWNIECIE NOWYCH PRZYPADKÓW WYKORZYSTANIA SEKSUALNEGO W WYBRANYCH KRAJACH W LATACH 2005–2013. ANALIZA HISTORYCZNO-PRAWNA

Streszczenie: Papież Benedykt XVI, którego pontyfikat trwał w latach 2005–2013, zapewniał ochronę i bezpieczeństwo osób małoletnich i bezradnych w Kościele katolickim. Celem opracowania jest ukazanie działalności papieża Benedykta XVI w obszarze ochrony małoletnich. Realizacja tego celu została oparta na analizie wypowiedzi źródłowych, aby zaprezentować jakość i zakres ochrony, której domagał się papież. Przedmiotem analizy były dokumenty papieskie, homilie, przemówienia, a także akty prawne wydane przez poszczególne dykasterie Kurii Rzymskiej. Powyższe dokumenty stanowiły reakcję na przestępstwa popełnione na małoletnich przez duchownych, w okresie 2005–2013 w wybranych krajach europejskich. W opracowaniu źródeł wykorzystano metodę: dogmatyczno-prawną, historyczno-prawną, filologiczną oraz analityczną. Metody historyczno-prawna oraz dogmatyczno-prawna wykorzystano podczas prezentacji materiałów źródłowych oraz różnych przedziałów czasowych, natomiast metody filologiczna i analityczna podczas ukazywania skali problemów, reakcji papieża oraz schematów prawnych. Badania doprowadziły do wielu wniosków, zostały one umieszczone w zakończeniu artykułu.

Słowa kluczowe: pedofilia, kraje europejskie, papież, Stolica Apostolska, Benedykt XVI, ochrona małoletnich.

Wstęp

Interesująca jest działalność papieża Benedykta XVI (2005–2013) w obszarze ochrony małoletnich. W tym celu przeprowadzono analizę wybranych dokumentów papieskich i dokumentów poszczególnych Dykasterii Kurii Rzymskiej. Główna część narracji jest poświęcona reakcji papieża na ujawnione skandale w wybranych krajach, w większości europejskich, w okresie 2005–2013. Obecnie w polskim i międzynarodowym stanie badań brakuje tego rodzaju opraco-

* Adres: ks. dr Krzysztof M. Kielpiński; k.kielpinski28@gmail.com; ORCID: 0000-0001-8168-2514.

wań. Stworzone studium uzupełni lukę badawczą w tym obszarze. Zanim rozpocznie się prezentacja działalności papieża Benedykta XVI, warto wyjaśnić pojęcie „ochrona”. W Słowniku Języka Polskiego PWN „ochronić” oznacza zabezpieczyć lub ustrzec kogoś lub coś przed czymś złym, niekorzystnym lub niebezpiecznym (Słownik PWN, 2024). Mając na uwadze powyższe warto jeszcze raz zaznaczyć, że studium będzie prezentowało działalność papieża Benedykta XVI jako ochronę małoletnich oraz reakcję na ujawniane skandale związane z wykorzystaniem seksualnym małoletnich w Kościele katolickim.

1. Działania Stolicy Apostolskiej w latach 2001–2009

Przystępując do zaprezentowania narracji należy wskazać, że w tej części artykułu użyto metody historyczno-prawnej oraz dogmatyczno-prawnej. 30 kwietnia 2001 roku papież Jan Paweł II opublikował list *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*. Zawarł on w nim przesłanki do walki z nadużyciami, które zaliczył do ciężkich przestępstw kościelnych (Jan Paweł II, 2001, s. 37–39). Ten rodzaj przestępstw w prawie kanonicznym był nazywany *delicta graviora*. Kompetencje w kwestii *delicta graviora* otrzymała Kongregacja Nauki Wiary. Nie było to żadnym zaskoczeniem. Dotychczas obowiązująca instrukcja specjalna *Crimen sollicitationis* z 1922 roku wskazywała, że Święte Oficjum było odpowiedzialne za orzekanie w tego typu sprawach. Spadkobiercą Świętego Oficjum jest Kongregacja Nauki Wiary (Suprema Sacra Congregatio Officii, 1962, s. 3072–3172). Zdaniem José Marii Yanguasa instrukcja regulowała zachowania, określane mianem *crimen pessimum*. Autor zaliczył do tej kategorii następujące przestępstwa: homoseksualizm, konkubinat duchownych, udzielenie rozgrzeszenia współnikowi w grzechu przeciwko szóstemu przykazaniu, *bestialitas* oraz wykorzystanie seksualne małoletniego przez osobę duchowną. Duchowny, który popełnił jedno z wymienionych przestępstw musiał być sądzony przez Świętą Kongregację Świętego Oficjum (Yanguas, 1946, s. 436–437). John Beal zauważył, że instrukcja wyposażyła biskupów w skuteczne narzędzie do walki z ciężkimi przestępstwami poprzez sformalizowane postępowanie karne oraz pośrednie określenie wiarygodności sprawy (Beal, 2007, s. 200–202).

Dariusz Borek wskazuje, że Jan Paweł II upoważnił Kongregację Nauki Wiary do przygotowania szczególnych norm. Dnia 18 maja 2001 roku został opublikowany dokument, w którym zostały umieszczone przestępstwa w ramach katalogu *delicta graviora*. Pod rządami wspomnianego aktu prawnego zgłoszono 3000 przypadków nadużyć seksualnych przez duchownych na małoletnich, w ostatnich pięćdziesięciu latach (Borek, 2019a, s. 31). Według sta-

tystyk: 60% przypadków dotyczyło aktów związanych z efebofilią, osób tej samej płci, 30% kontaktów heteroseksualnych, natomiast 10% przypadków było związane z pedofilią (Scicluna, 2005, s. 283).

Zdaniem Giovanniego Cucciego oraz Hansa Zollnera liczba przypadków pedofilii wynosiła w liczbach bezwzględnych 300 przypadków (Cuucci, Zollner, 2010, s. 23). Warto w tym miejscu przywołać opinię Dariusza Borka, który pokazuje, że w niedługim czasie okazało się konieczne dokonanie pewnych sprecyzowań w kwestii przestępstwa *delicta contra mores – delicta graviora* – przestępstwo dokonane przez duchownego przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą małoletnią poniżej 18 roku życia. Interesujący nas przepis był sformułowany zbyt ogólnie. Powstały wątpliwości, czy niektóre konkretne czynności wyczerpywały znamiona wspomnianego przestępstwa. W związku z kanonem 18 KPK, który nakazuje ściśle interpretować przepisy karne doprecyzowano wymiar przedmiotowy przestępstwa (Borek, 2019a, s. 31–34). W związku z tym przepisy penalizowały zachowania o charakterze pedofilskim oraz efebofilistycznym. W literaturze przedmiotu można znaleźć wypowiedzi Enrico Parolariego, Giuseppiego Versldiego oraz Tomasz Wytrwała, którzy wskazują kryteria zachowań o charakterze przestępczym wobec małoletnich. W ich rozumieniu zachowanie pedofilskie należy rozumieć jako nadużycie seksualne popełnione w stosunku do dzieci przed uzyskaniem 13 roku życia. Przypadki nadużyć seksualnych osób pomiędzy 14 a 17 rokiem życia uznaje się za efebofilie (Parolari, 2012, s. 69; Versaldi, 2002, s. 49–61; Wytrwał, 2009, s. 233–235).

Zdaniem Charlesa Scicluny efebofilia może przybrać postać homoseksualną lub heteroseksualną. W wymiarze przedmiotowym Kongregacja Nauki Wiary nie definiowała czynności molestowania seksualnego. Jednak dokonała jego rozróżnienia na bezpośrednie oraz pośrednie. W ramach bezpośredniego ujęto wszystkie zachowania o charakterze fizycznym, a więc kontakt fizyczny, natomiast w drugim objęto inne czynności seksualne m.in. pokazywanie pornografii dziecięcej oraz obnażanie się przed małoletnim (Scicluna, 2005, s. 285). Według Charlesa Scicluny i Dariusza Borka, Kongregacja Nauki Wiary, do wspomnianego przestępstwa, zaliczyła również nabywanie oraz przechowanie pornografii dziecięcej przez duchownego. Tego typu zachowania są świadome oraz wiążą się wielokrotnie z płatną usługą (Scicluna, 2005, s. 289; Borek, 2019a, s. 97).

Dnia 7 listopada 2002 roku Kongregacja Nauki Wiary uzyskała możliwość uchylecia terminu przedawnienia *actio criminalis* w przypadku przestępstw *delicta graviora*. W tym czasie aktywną rolę odegrał Prefekt Kongregacji Nauki Wiary kardynał Joseph Ratzinger. Dnia 7 lutego 2003 na specjalnej audyencji udzielonej kardynałowi Ratzingerowi papież zatwierdził uzupełnienie tekstu li-

stu *motu proprio Sacramentorum Sanctitatis tutela*. Rozszerzono katalog przestępstw *delicta graviora* oraz udzielono dyspens od kryteriów, które powinni posiadać osoby uczestniczące w postępowaniu karnym. Podczas tej samej audiencji papież przydzielił dwie kompetencje Kongregacji Nauki Wiary. Jedna z nich dotyczyła zatwierdzania dekretów karnych wydawanych przez ordynariuszy w postępowaniach *delicta graviora*, natomiast druga dotyczyła sanowania akt w sprawach przekazywanych jej zgodnie z przepisami prawa, jeśli zostały naruszone prawa procesowe trybunałów niższego rzędu (Borek, 2019a, s. 35).

Dnia 14 lutego 2003 odbyła się kolejna audiencja. W czasie jej trwania poruszono kwestie rekursów przeciwko decyzjom administracyjnym wydanym przez Kongregację Nauki Wiary w sprawach *delicta graviora*. Ustalono, że rekursy od decyzji Kongregacji należy składać do *Feria IV*, o której wspominają dwa dokumenty: Konstytucja Apostolska *Pastor Bonus* oraz Regulamin Generalny Kurii Rzymskiej. Po śmierci papieża Jana Pawła II powyższe decyzje zostały potwierdzone przez papieża Benedykta XVI – 6 maja 2005 roku (Borek, 2019a, s. 36).

1.1. Instrukcja Kongregacji Edukacji Katolickiej *In continuità* z 4.11.2005 roku

Benedykt XVI zatwierdził przygotowany dokument 31 sierpnia 2005 roku, który został opublikowany 4 listopada 2005 roku. Instrukcja określiła kryteria dla mężczyzn, którzy są przyjmowani do seminariów duchownych. Przypomniano, że według Tradycji Kościoła katolickiego, święcenia ważnie przyjmuje mężczyzna ochrzczony. Przyjmując sakrament święceń kandydat upodobania się do Jezusa Chrystusa. Upodobnienie kapłana musi być darem całej osoby dla Kościoła. Przyjmując święcenia mężczyzna musi osiągnąć dojrzałość afektywną. Ten rodzaj dojrzałości pozwala właściwie odnosić się do mężczyzn, kobiet i dzieci rozwijając w kandydacie do święceń prawdziwy zmysł ojcostwa duchowego w stosunku do wspólnoty Kościoła. Główna problematyka dokumentu dotyczy mężczyzn, którzy pragną wstąpić do seminarium duchownego, a praktykują czyny homoseksualne, popierają kulturę gejowską lub mają skłonności do osób tej samej płci. Nauczanie Kościoła na temat homoseksualizmu zostało wyrażone w Magisterium Kościoła. Katechizm Kościoła Katolickiego rozróżnia akty homoseksualne od tendencji homoseksualnych. Pismo Święte przypomina, że akty homoseksualne stanowią grzech ciężki, Tradycja Kościoła uznała je za wewnętrzne, niemoralne i sprzeczne zachowania z prawem naturalnym. W żadnych okolicznościach nie mogą one być zaakceptowane. W przypadku tendencji homoseksualnych można stwierdzić, że występują one u mężczyzn i kobiet. Są one obiektywnie nieuporządkowane oraz często stanowią próbę. Osoby posiadające je należy traktować z szacunkiem i delikatnością, unikając

wszelkiej niesprawiedliwej dyskryminacji w stosunku do nich. Na tej podstawie Kongregacja Edukacji Katolickiej, w porozumieniu z Kongregacją do spraw Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, uważa za konieczne oświadczyć, że nie może przyjmować do seminarium ani do święceń osób, które praktykują homoseksualizm, wykazują głęboko zakorzenione tendencje homoseksualne lub wspierają tak zwaną kulturę gejowską. Mężczyźni tacy nie powinni być przyjmowani do seminarium duchownego oraz nie powinni być promowani do święceń. Powyższe elementy uniemożliwiają poprawną relację do mężczyzn, kobiet, młodzieży i dzieci. Wyjątek stanowią osoby, które posiadają tendencje homoseksualne, które są jedynie wyrazem przejściowego problemu, do którego należy zaliczyć niezakończony okres dojrzewania. Kongregacja wskazała, że kandydat przygotowujący się do święceń musi pokonać tendencje przynajmniej trzy lata przed święceniami diakonatu. W każdym powołaniu można wyszczególnić dwa elementy, które są nierozdzielne. Jednym z nich jest dar Boga, a drugim wolna odpowiedź człowieka na ten dar. Samo pragnienie bycia kapłanem nie wystarczy. Nie istnieje też żadne prawo do otrzymania święceń. Rolą i zadaniem Kościoła w ramach odpowiedzialności jest określenie niezbędnych wymogów do otrzymania sakramentów. Przejawem tego będzie rozeznanie zdatości kandydata, towarzyszenie mu w trakcie jego formacji oraz dopuszczenie go do święceń. Formacja musi uwzględnić cztery wymiary: ludzki, duchowy, intelektualny i duszpasterski. Autor listu podkreśla, że formacja ludzka jest fundamentem dla pozostałych wymiarów. Osoby odpowiedzialne powinny mieć pewność, że dopuszczony do święceń diakonatu kandydat cechuje się dojrzałością uczuciową. Bardzo ważnym czynnikiem w tym procesie jest uczciwość kandydata. Ukrywanie homoseksualizmu przez kandydata do święceń jest postawą nieszczerą oraz zaprzecza duchowi prawdy, lojalności i dyspozycyjności. Przypominano biskupom, wyższym przełożonym zakonnym i osobom odpowiedzialnym za formację kandydatów do święceń, aby dokonywały dogłębnego rozeznania zdatości kandydatów do święceń (Kongregacja Edukacji Wychowania, 2005).

1.2. List okólny do Kongregacji do spraw Duchowieństwa z 17.03.2009 roku

W 2009 roku papież Benedykt XVI udzielił nowych uprawnień Dykasterii Kurii Rzymskiej „w zakresie przenoszenia do stanu świeckiego i zwolnienia z celibatu niektórych duchownych, którzy porzucili swą posługę i nie przestrzegają istotnych obowiązków, wynikających z sakramentu święceń”. Warto tutaj wspomnieć, że struktura i organizacja Kurii Rzymskiej wynikała z konstytucji apostolskiej o reformie Kurii Rzymskiej *Pastor Bonus*, którą ogłosił Jan Paweł II 28 czerwca 1988 roku. W art. 52 przywołanego dokumentu stwierdza się, że sprawy dotyczące przestępstwa przeciwko wierze, dyscyplinie sakramentalnej i obyczajom, wniesione do

Kongregacji Nauki Wiary, są rozpatrywane i karane zgodnie z przepisami prawa powszechnego i *ius propria* (Jan Paweł II, 1988, s. 1432–1433).

W dniu 30 kwietnia 2001 roku Jan Paweł II ogłosił list motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*, w którym wskazał, że ciężkie przestępstwa kościelne (*delicta graviora*) będą rozstrzygane przez Kongregację Nauki Wiary. W tym celu Kongregacja wydała normy materialne i proceduralne, w których umieszczono katalog przestępstw *delicta graviora* oraz sposób procedowania postępowań karnych. Katalog składał się z ośmiu przestępstw, wśród nich było przestępstwo dokonane przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą poniżej 18 roku życia. Wspomniane przestępstwo uzupełniało przepis karny zwarty w kan. 1395 § 1–2 KPK.

Przywołane fakty i okoliczności oraz praktyka Kongregacji Nauki Wiary przyczyniły się do wydania interesującego nas listu. Dokument papieża Benedykta XVI wyposażył w specjalne uprawnienia Kongregację do spraw Duchowieństwa. Zdaniem Marka Stokłosa uprawnienia udzielone Kongregacji nie tylko odnoszą się do rozpatrywania spraw osób duchownych, ale również obejmują przypadki zakonników (tylko duchownych Kościoła Rzymskokatolickiego) przynależących do instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego. Uprawnienia zostały podzielone na trzy bloki. Pierwsze uprawnienie dotyczyło duchownych, którzy usiłowali zawrzeć małżeństwo, choćby tylko cywilne i pomimo upomnienia prowadzą grzeszne i niegodziwe życie oraz duchowni trwający w innym zewnętrznym grzechu ciężkim przeciwko szóstemu przykazaniu, wywołującym powszechne zgorszenie (Stokłosa, 2011, s. 45–46).

Pierwsze uprawnienie, w praktyce dotyczyło konkubinatu i zakazanych relacji duchownych z kobietami. Pozostałe dwa uprawnienia, dotyczące ciężkiego naruszenia prawa Bożego i kanonicznego oraz porzucenia posługi wynikającej ze święceń, nie są związane z tematyką artykułu. Kongregacja ds. duchowieństwa (Dykasteria do spraw Duchowieństwa) w przypadku, gdyby duchowny zawarł małżeństwo cywilne z 16 letnią dziewczyną, która jest w ciąży, ponadto okoliczności wskazywałyby, że jest on ojcem dziecka, a także gdy chodzi o przestępstwa molestowania seksualnego osoby małoletniej, posiadanie, nabywanie i rozpowszechnianie pornografii dziecięcej przez duchownego – byłyby to sytuacja *in habilis*, ponieważ kompetencje do osądzania tego typu przestępstw posiada Kongregacja Nauki Wiary. Należy zgodzić się ze Stokłosą, że w materii procesowej wymierzenie kary wydalenia ze stanu duchownego, w razie udowodnienia przestępstwa, byłoby prerogatywą wspomnianej Kongregacji. Warto dodać za Dariuszem Borkiem, że list papieski z 2009 roku udzielał kompetencji wydalenia ze stanu duchownego dwóm Kongregacjom – do spraw Duchowieństwa oraz Ewangelizacji Narodów. Jednak przywołane powyżej przykłady przestępstw są związane z osobami małoletnimi. W związku z tym wspomniane

Kongregacje są *in habilis*. Potwierdzają taką tezę eksperci m.in. Stokłosa i Borek (Stokłosa, 2011, s. 43–45; Borek, 2019a, s. 37–40), a także Andrea D’Auria (D’Auria, 2014, s. 150–155).

2. Normy *delictis reservatis* wydane przez Kongregację Nauki Wiary z 21.05.2010 roku

Po dziewięciu latach od promulgacji dokumentu *De gravioribus delictis* z 2001 roku, Kongregacja Nauki Wiary dokonała modyfikacji przepisów, tak aby po aktualizacji i uproszczeniu stanowiły one jeszcze skuteczniejszą odpowiedź na palące problemy. Znowelizowany dokument został podpisany przez papieża Benedykta XVI w dniu 21 maja 2010 roku. Dokument *de delictis reservatis* składa się z dwóch części. Pierwsza część to *Normae substantiales*, druga *Normae processuales*. W pierwszej części zostały określone przestępstwa przeciwko obyczajom (*delicta contra mores*). Przepisy regulują dwa przestępstwa. Pierwsze z nich to molestowanie seksualne małoletnich przez duchownego oraz przestępstwo pornografii dziecięcej (Kongregacja Nauki Wiary, 2010, s. 419–420). Zdaniem Johna Paula Kimesa przestępstwo przeciwko szóstemu przykazaniu dotyczy wszystkich czynów natury seksualnej. Począwszy od pokazywania materiałów pornograficznych i różnych niestosownych komentarzy, poprzez dotyki, pocałunki często powtarzalne (Kimes, 2014, s. 11–28). Claudio Papale doda, że molestowaniem jest każda czynność seksualna niezależnie od postawy osoby będącej jego przedmiotem (Papale, 2012, s. 57).

Zdaniem Borka przestępstwem będą działania poprzez kontakt cielesny, pełna penetracja seksualna oraz akty dokonywane na samym sobie przez duchownego w obecności osoby małoletniej. Claudio Papale oraz Dariusz Borek są zgodni, że w dobie współczesnych urządzeń teleinformatycznych obecność taka nie musi być rozumiana wyłącznie w sensie znajdowania się osób w tym samym kontekście fizyczno-przestrzennym. Autorzy wskazują, że do molestowania może dojść z wykorzystaniem środków audiowizualnych, telefonów, chatów lub kamerek internetowych. W związku z tym nie będzie miało znaczenia czy osoba będąca przedmiotem przestępstwa wykroczenia przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu dobrowolnie i spontanicznie zgadza się na czyn seksualny (Borek, 2019a, s. 112; Papale, 2014, s. 32). Dariusz Borek przypomina, że dla zaistnienia przestępstwa nie ma znaczenia, czy będzie to czyn jednorazowy, czy zachowanie notoryjne (Borek, 2019, s. 111). David Albornz podkreśla, że nie ma znaczenia, czy nastąpił kontakt fizyczny, czy też do niego nie doszło, ponieważ wystarczy, że z działania podjętego przez sprawcę będzie wynikał zamiar wykorzystania seksualnego (Albornz, 2008, s. 713–715). Jose

Pascal Bernal, porównując dwa dokumenty z 2001 *de delictis graviora* oraz z 2010 roku *de delictis reservatis*, zauważył, że ustawodawca chce chronić ofiary przestępstw przed każdym działaniem seksualnym. Ponadto bez znaczenia jest także płeć ofiary. Podniesienie wieku ofiary do 18 roku życia wskazuje zdecydowanie, że prawodawca uwzględnił w określonych normach przypadki pedofilii oraz efebofilii (Bernal, 2014, s. 173).

Analizując przepisy prawne można zaobserwować, że ustawodawca objął ochroną również dodatkową kategorię osób. Należą do niej osoby, które habitualnie posiadają niepełne używanie rozumu (*imperfecto rationis usu habitu pollet*). Są one zrównane z osobami małoletnimi. To nowość w odniesieniu do poprzednich przepisów. W opinii Dariusza Borka *delictum consumatum* dokonuje się po spełnieniu dwóch przesłanek. Pierwsza nie wymaga, aby osoba była całkowicie pozbawiona używania rozumu. Wystarczy, że procesy intelektualne i wolitywne będą tylko częściowo naruszone. Druga dotyczy samego czynu zabronionego. Powinien być wykonany bezpośrednio lub pośrednio wobec takiej osoby z zamiarem jej wykorzystania seksualnego – cel lubieżny (Borek, 2019a, s. 114). Claudio Papale i Jose Pascal Bernal wskazują na czynniki, które mogą ograniczyć używanie rozumu. Zalicza do nich: demencję starczą, wylew, udar, chorobę psychiczną, nadużywanie alkoholu, zażywanie narkotyków. Przekonuje, że stan niepełnego używania rozumu nie może mieć charakteru przejściowego. Stan przejściowy wywołują inne środki takie jak: tabletka pigułki gwałtu, niechroniczne upicie się alkoholem, jednorazowe zażycie narkotyku, wzburzenie emocjonalne. Warto więc podkreślić, że każde molestowanie seksualne jest ciężkim naruszeniem prawa. Przybiera ono szczególnie szkodliwą formę, ponieważ zostaje naruszona intymność osoby, która nie posiada wolności wyrażenia pełnej zgody. Osoby nieletnie i bezbronne ponoszą największy uszczerbek na zdrowiu psychicznym. W przypadku podmiotu aktywnego można mówić o *delictum propria*. Nazwa ta wskazuje, że przestępstwo to jest właściwe dla określonej kategorii osób. Sprawcą, na podstawie przepisów, może być jedynie duchowny, który przyjął święcenia diakonatu, prezbiteratu lub episkopatu (Papale, 2012, s. 56–57; Bernal, 2014, s. 174).

Przepisy określały drugi rodzaj przestępstwa – pornografię dziecięcą. Został on umieszczony w dokumencie z 2010 roku jako skutek praktyki Kongregacji Nauki Wiary. Obejmuje on następujące działania: posiadanie, nabywanie i rozpowszechnianie zdjęć lub filmów zawierające akty seksualne z małoletnimi poniżej 14 roku życia albo pomiędzy takimi małoletnimi, lub też zawierające obrazy małoletnich w pozycjach oraz zachowaniach zmierzających do wywołania zainteresowania seksualnego u osób oglądających tego typu obrazy. Przestępstwem według Claudio Papale oraz Dariusza Borka jest materiał pornograficzny, który musi dotyczyć dzieci poniżej 14 roku życia (Borek, 2019a,

s. 117; Papale, 2012, s. 59). Zdanie przeciwne wyraził Damian Guillerme Astigueta. Wykazał on, że nie rozumie podstawy ustalenia górnej granicy wieku na 14 rok życia, ponieważ jego zdaniem materiały pornograficzne dotyczące małoletnich w wieku 13 lub 15 lat są tak samo złe i szkodliwe. Proponuje zastosować to samo kryterium co w przypadku przestępstwa molestowania małoletniego, czyli zastosować 18 rok życia (Astigueta, 2011, s. 81). Postulat eksperta został uwzględniony dopiero w kolejnej nowelizacji dokumentu *de delictis reservatis*.

W części procesowej wskazano, że Kongregacja Nauki Wiary jest kompetentna do rozstrzygania przestępstw *delicta graviora*. Kwestie karne w tym obszarze rozstrzyga Najwyższy Trybunał Apostolski działający przy Kongregacji Nauki Wiary. Dokument przewidywał sądenie na podstawie mandatu papieskiego kardynałów, patriarchów, biskupów i legatów papieskich, a także innych osób fizycznych. Ponadto dokument regulował inne kwestie m.in. sądenie, kardynałów, patriarchów i legatów Stolicy Apostolskiej, biskupów oraz innych osób fizycznych; prawo do przedłużenia lub uchYLENIA okresu przedawnienia; upoważnienie do udzielenia trybunałowi, adwokatom i prokuratorom dyspensy od wymogu kapłaństwa i doktoratu z prawa kanonicznego; upoważnienie do sadowania aktów naruszenia jedynie ustaw procesowych przez trybunały niższej instancji; upoważnienie do dyspensowania postępowania na drodze sądowej na rzecz postępowań administracyjnych i wiele innych. W świetle norm umieszczonych w dokumencie widoczna jest kontynuacja inicjatywy papieskiej, której celem jest dostosowanie przepisów kościelnych do wyzwań, przed którymi staje Kościół – szczególnie w materii nadużyć seksualnych, które stają się przedmiotem szczególnej troski ze strony społeczności kościelnej (Kongregacja Nauki Wiary, 2010, s. 427–430).

3. Reakcja papieża Benedykta XVI na ujawnianie przypadków wykorzystania seksualnego w latach 2005–2013

3.1. Ujawnienie nowych przypadków wykorzystania seksualnego w Kościele katolickim w Europie, w latach 2005–2013

Na wstępie tej części należy wskazać, że posłużono się metodą analityczną oraz filologiczną, dzięki której udało się zaprezentować poniższe zagadnienie. W czasie trwania pontyfikatu Benedykta XVI (2005–2013), w Europie ujawniano nowe fakty i okoliczności dotyczące ofiar wykorzystania seksualnego w Kościele katolickim. Proces zainicjowały wydarzenia z USA. W 2002 roku dziennik Boston Globe otrzymał pozwolenie na odtajnienie dokumentów śledztwa, które prowadzili dziennikarze w związku z przestępstwem pedofilii. W 2004

roku opublikowano raport przez Uniwersytet John Jay College of Criminal Justice w Nowym Jorku. Wynikało z niego, że w okresie 1960–2002 o pedofilię oskarżono 954 księży, z czego 54 zostało skazanych. Liczba ofiar oszacowano na 10.000. W 2010 roku opublikowano kolejny raport. Był on owocem współpracy uniwersytetu z instytucją kościelną, która udostępniła dokumentację przypadków molestowania seksualnego w latach 1950–2010. W raporcie wykazano 16.000 ofiar i 6000 duchownych, którzy byli sprawcami przestępstw na małoletnich lub osobach bezbronnych (Płachecka, 2017, s. 303–304).

Na przełomie 2004/2005 roku, w Austrii zamknięto seminarium duchowne w Sankt Pölten. W wyniku przeprowadzenia kontroli udowodniono, że wielu seminarzystów i wykładowców praktykowało zachowania homoseksualne, dodatkowo odkryto na komputerach 40.000 zdjęć pornograficznych oraz filmy o tematyce pornografii dziecięcej i zoofilistycznej. Biskup Klaus Kūng na polecenie Stolicy Apostolskiej zamknął to seminarium w trybie natychmiastowym (Piaseczny, 2016; Bruncz, 2016).

Kolejnym krajem, w którym ujawniono dużą skalę popełnienia przestępstw na małoletnich była Irlandia. W 2005 roku ukazano skutki popełnionych przestępstw z lat 80. i 90. XX wieku, w tym dwie najgłośniejsze sprawy księdza Billa Carney'a i Brendana Smytha. Pierwszemu z nich udowodniono popełnienie dwóch przestępstw z 32 zarzucanych. Kapłan został skazany przez sąd państwowy, w postępowaniu kanonicznym duchownemu udowodniono winę oraz z wymierzono karę wydalenia ze stanu duchownego, ponadto na rzecz ofiar diecezja wypłaciła 30.000 funtów. W przypadku księdza Smytha sąd w Dublinie udowodnił przestępstwa przez niego popełnione. Duchowny wykorzystał aż 74 dzieci. W 2005 roku władze Irlandii ogłosiły pierwszy raport, w którym stwierdzono, że od 1940 roku działało 102 księży pedofilów, a liczba ofiar sięgała 400. W 2008 roku w Raporcie Rayana pokazano, że od 1936–1990 roku, aż 800 duchownych, zakonników i zakonnic dopuszczało się wobec swoich podopiecznych, przebywających w domach opieki i sierocińcach, przemocy fizycznej, psychicznej oraz aktów wykorzystania seksualnego (Pawlicki, 2016; McGarry, 2016; Zakrzewicz, 2013, s. 103–104).

Niemcy były kolejnym krajem, w którym pokazano skalę wykorzystania seksualnego małoletnich i osób bezbronnych. Zgromadzenie jezuitów przeprowadziło postępowanie kanoniczne, które pokazało, że do molestowania seksualnego małoletnich dochodziło w gimnazjum im. Piotra Kanizjusza w Berlinie. Kolejnym miastem, w którym dopuszczano się przestępstw na małoletnich była Ratyżbona. W tym mieście działał chór chłopięcy, a do molestowań dochodziło w latach 1958–1959. Po ujawnieniu tych wydarzeń do Niemieckiego Episkopatu wciągu pięciu lat zgłosiło 1500 ofiar. Warto podkreślić, że 95% przypadków to wyroki skazujące duchownych. W latach 2011–2013 wypłacono ofiarom

200.000 euro odszkodowań, obecnie wiele procesów jeszcze nie zostało zakończonych (Płachecka, 2017, s. 309).

Belgia i Holandia to kraje, w których również ujawniono nadużycia seksualne duchownych wobec małoletnich. W 2010 roku w Belgii biskup Joseph Vangheluwe przyznał się do wykorzystania seksualnego chłopca ze swojego bliskiego otoczenia i płacenia rodzinie ofiary pieniędzy za milczenie. Obraz tragedii dopełnia wydarzenie, że ten sam biskup dopuścił się molestowania dwóch swoich siostrzeńców. W 2010 roku specjalna komisja opracowała raport. Wnioski były druzgocące. Komisja przeprowadziła badania przypadków z lat 1950–1960. Według raportu najmłodsza ofiara miała 2 lata, 13 ofiar popełniło samobójstwo, 6 miało myśli samobójcze. W tym okresie wpłynęło 475 skarg, a 134 duchownych dopuściło się molestowania seksualnego. W tym samym roku, w Holandii Konferencja Biskupów Holenderskich i Holenderska Konferencja Religijna powołała sześciuosobową komisję, w której w skład weszli: minister edukacji, burmistrz Hagi, profesorowie uniwersyteccy, były sędzia i psycholog. Komisja przeanalizowała 1795 skarg, odnotowała 800 duchownych jako sprawców nadużyć, badania objęły okres 1945–2010. Raport komisji zalecił Kościołowi w Holandii wypłatę odszkodowań od 5000 euro, 25 000 euro, gdy ofiara była obiektem zgwałcenia do 100.000 euro za szczególnie ciężkie przypadki. Podkreślono, że ofiarom należą się przeprosiny, wsparcie oraz potwierdzenie ich cierpień (Walenciak, 2016).

W 2012 roku problem pedofilii został ujawniony we Włoszech. Episkopat Włoch zaprezentował wnioski z przeprowadzonych badań zjawiska pedofilii występujących w kościelnych strukturach. Biskup Mariano Crociata podkreślił, że na przestrzeni 10 lat, chodzi o okres 2002–2012, potwierdzono 135 przypadków pedofilii wśród duchownych Kościoła katolickiego. Liczby te prezentują się w następujący sposób: 77 duchownych zostało skazanych przez włoskie sądy; 21 sprawców poddało się dobrowolnej karze; w 12 przypadkach sprawy się przedawniły. Przywołując dane, warto zaznaczyć, że Episkopat Włoch stworzył dokument, w którym zawarł wytyczne do walki z pedofilią. Hierarchowie nie mają obowiązku zgłaszania wymiarowi sprawiedliwości i przekazywania informacji związanych z wykorzystaniem seksualnym nieletnich. Zaznaczono, że linia postępowania wobec przypadków molestowania seksualnego musi być zgodna włoskim prawem (Płachecka, 2017, s. 311).

Przywołane treści stanowią najważniejsze wydarzenia, o których rozpisywała się prasa światowa i fora internetowe. Warto tylko wspomnieć, że skandale ujawniono również w Australii, Portugalii, Wielkiej Brytanii i Malcie oraz szczegółowo pokazano przestępczą działalność założyciela zgromadzenia zakonnego Legionistów Chrystusa. W związku z tym poniżej zaprezentowana zostanie reakcja Benedykta XVI na ujawnione skandale seksualne.

Jeśli chodzi o sytuację w Polsce, w lutym 2013 roku po raz pierwszy rozpoczął się proces o odszkodowanie za wykorzystanie seksualne 12-letniego chłopca (DGP, 2013).

W 2015 roku skierowano kolejne pozwy przeciwko kościelnym osobom prawnym. W świecie mediów w 2019 roku wyemitowano programy braci Sekielskich. W latach 2013–2015 Mirosław Nestorowicz, Ewa Łętowska, Aleksandra Głowacka opublikowali swoje artykuły w sprawie odpowiedzialności kościelnej osoby prawnej za wykorzystanie seksualne małoletnich przez duchownych. Wskazując na powyższe, powinno to stanowić osobny element analizy badawczej, który wykracza poza ramy czasowe pontyfikatu papieża Benedykta XVI (Nestorowicz, 2014, s. 7-18; Głowacka, 2015, s. 137–156; Łętowska, 2015, s. 6–20).

3.2. Reakcja papieża Benedykta XVI

Działania papieża Benedykta XVI przybrały różne formy. Stanowczą reakcję na skandale, które wybuchły w Kościele, najczęściej wyrażał w homiliach, listach i przemówieniach. To właśnie w nich papież brał odpowiedzialność na siebie za wyrządzone zło na małoletnich. W homilii wygłoszonej podczas podróży apostolskiej do USA pojawiły się charakterystyczne zwroty „ból” i „krzywda” oraz „wielkie cierpienie” zadane dzieciom, a spowodowane wykorzystaniem seksualnym (Benedykt XVI, 2006). Analizując inne wystąpienia Biskupa Rzymskiego natrafimy na określenia, które stanowią reakcję papieską na wyrządzone zło na małoletnich. W homiliach i przemówieniach podczas podróży apostolskiej do Wielkiej Brytanii i Irlandii padają określenia takie „wstyd”, „grzech, który nas zawstydza”, „wyrzuty sumienia”, „upokorzenie”, „rodzące się poczucie zdrady” oraz „prośba o przebaczenie od Boga i pokrzywdzonych” (Benedykt XVI, 2010c, s. 209–220; Majer, 2023, s. 38–39). Na ich podstawie Benedykt XVI bierze odpowiedzialność za krzywdy wyrządzone dzieciom przez osoby duchowne i zakonne. Okazuje w ten sposób solidarność z pokrzywdzonymi i jako głowa Kościoła katolickiego prosi o przebaczenie za zachowania, które nigdy nie powinny mieć miejsca. Zdaniem Piotra Majera użyte zwroty przez Benedykta XVI, to w głównej mierze uznanie winy za brak należytej reakcji ze strony przełożonych Kościoła oraz niestosowanie odpowiednich narzędzi prawnych (Majer, 2023, s. 42–43). Warto zaznaczyć, że papież przyznaje, że model terapeutyczny, wobec tego typu spraw nie zdał egzaminu. Ruch antyjurydyczny, który rozkwitł w Kościele po Soborze Watykańskim II twierdził, że za pomocą psychologii oraz innych metod duszpasterskich, a nie środków karnych, Kościół jest w stanie skutecznie walczyć z tego rodzaju nadużyciami i przestępstwami. Stworzono fałszywy obraz, który doprowadził w ostateczności do zaniechania skutecznego stosowania prawnych instrumen-

tów, na które wskazywały przepisy kanonicznego prawa karnego (Arietta, 2010, s. 440). W rozmowie z Peterem Seeweldem papież Benedykt XVI zauważa, że w latach 1960–2001 kanoniczne prawo karne przestało funkcjonować. W tamtym okresie panowało przekonanie, że Kościół nie może być Kościołem prawa, ale miłości. Dlatego społeczność kościelna nie powinna stosować sankcji karnych. Na tej podstawie wyrzucono ze świadomości wiernych przekonanie, że kara kanoniczna może być środkiem zbawczym. Ponadto zapomniano o trzech celach kary kanonicznej: poprawa sprawcy, naprawienie zgorszenia oraz przywrócenie naruszonej sprawiedliwości (Benedykt XVI, Seeweld, 2011, s. 37–38).

Wypowiedzi Benedykta XVI dotyczyły również przełożonych kościelnych. Wiele razy stwierdził on, że można byłoby uniknąć niepotrzebnych dramatów, gdyby w odpowiednim czasie przełożeni kościelni właściwie zareagowali – posłuchali głosu ofiar. Podkreśla, że to ich działania lub zaniechania stanowią winę. W liście pasterskim do katolików Irlandii papież stanowczo stwierdził, że reakcja władz kościelnych była nieodpowiednia i niewłaściwa. Odnosząc się do ofiar i ich bliskich dodał, że zdaje sobie sprawę z tego, że niewłaściwe potraktowanie przez biskupów i przełożonych zakonnych wzbudziło rozczarowanie, gniew i wzburzenie. Papież przypomniał biskupom, że to oni i ich poprzednicy dopuścili się zaniedbań nie stosując przepisów prawa kanonicznego wobec przestępstw *delicta contra mores* (Benedykt XVI, 2010a, s. 7–11). W innym dokumencie papież zauważył, że to brak właściwej i należytej czujności, sprawnego działania i lęk przed stosowaniem instrumentów prawnych negatywnie wpłynęły na zaufanie wiernych do władzy kościelnej (Benedykt XVI, 2010b, s. 35–37).

Kolejny temat, który podejmuje w swoich przemówieniach to dbanie o wizerunek Kościoła, kosztem troski o pokrzywdzonych. Biorąc pod uwagę czynniki, które doprowadziły do przestępstw na małoletnich, na pierwszym miejscu papież wskazał troskę o dobry wizerunek Kościoła. Zaznaczył, że źle pojmowana troska o dobro Kościoła, przyczyniła się do braku ochrony godności małoletnich oraz braku szacunku do prawa. Brak szacunku do prawa objawił się niestosowaniem środków prawnych wobec podejrzanych i sprawców, co w konsekwencji doprowadziło do upadku autorytetu moralnego Kościoła w danym państwie. Warto zaznaczyć, że nie są to straty tylko wizerunkowe, ale dotyczą istoty misji Kościoła. Zdaniem Damiana Astiguety Benedykt XVI uważał, że fałszywa troska o wizerunek Kościoła przysłoniła światło Ewangelii takim mrokiem, jakiego nie znaly nawet wielkie prześladowania. Ukrywanie i tuszowanie wielu spraw pedofilskich przez biskupów lub innych przełożonych kościelnych oraz zasłanianie się dobrem Kościoła rzutuje negatywnie na misję kościelną, podważając jej wiarygodność oraz przyczynia się do nieufności względem ludzi Kościoła, co osłabia wszelkie wysiłki duszpasterskie. Fałszywa troska o dobro Kościoła partykularnego rani cały Kościół (Astigueta, 2013, s. 592).

Ostatnim tematem poruszonym przez Benedykta XVI w jego wypowiedziach było potępienie sprawców molestowania małoletnich, a także wskazanie elementów, które zapobiegna na przyszłość popełniania przestępstw na małoletnich. Papież nazywał takie postępowanie zdradą. W czasie trwania Roku Kapłańskiego podkreślił, że kapłani działają w imię Boże sprawując sakramenty, a w ten sposób Bóg staje się bliski światu i człowiekowi, natomiast poprzez działania przestępcze pod osłoną *sacrum* wyrządzają osobistą szkodę małoletnim rzutującą na całe życie (Benedykt XVI, 2010b, s. 35–36). W przemówieniu na zakończenie Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego w Dublinie papież zaznaczył, że duchowni zamiast ukazywać drogę do Chrystusa oraz dawać świadectwo o Jego dobroci, dopuścili się nadużyć i podważyli wiarygodność Kościoła (Benedykt XVI, 2012, s. 41–42).

Zdaniem Piotra Majera wypowiedzi papieża Benedykta XVI dają nadzieję, że sprawcy przestępstw seksualnych zostaną sprawiedliwie osądzeni i ukarani, a szkody wyrządzone na małoletnich właściwie naprawione (Majer, 2023, s. 45). Zdaniem Ángela Marzoa Rodrígueza można sprawiedliwie osądzić sprawcę tylko wtedy, gdy przeprowadzi się właściwie i zgodnie z prawem postępowanie kanoniczne oraz wymierzy się sprawiedliwą karę. Zdaniem hiszpańskiego eksperta należy ukazywać karę nie tylko jako dolegliwość, ale również jako środek zbawczy (Rodríguez, 1994, s. 263–293).

Potępiając sprawców przestępstw na małoletnich papież wzywał wiernych do odbudowy zaufania, do odnowy i wewnętrznego oczyszczenia, promowania pojednania. Duchowni powinni na nowo odkrywać ideał powołania kapłańskiego. Wiele razy z ust papieża płynęły słowa zachęty do kapłanów, aby dążyli do świętości. Ponadto wskazujące na to, że wierni mają prawo, aby ich kapłani nie tylko przestrzegali zasad moralnych, ale byli ludźmi zaufania oraz realizowali wartości głoszone w katechezach, homiliach lub przemówieniach. Podjęty przez papieża wątek wiąże się bezpośrednio z odnową w Kościele. Zadaniem biskupów, duchownych i zakonników jest stworzenie bezpiecznego, zdrowego moralnie środowiska. Dokonuje się to poprzez właściwy wybór i wychowanie seminarzystów, aż do wykluczenia z seminariów niewłaściwych kandydatów. Piotr Majer zauważa, że Benedykt XVI w swoich wypowiedziach stawia tezę, że ważniejsze jest, aby mieć dobrych kapłanów, niż nie mieć ich wcale. W tym celu Stolica Apostolska za czasów pontyfikatu papieża Benedykta XVI wprowadziła zasadę „zero tolerancji” dla przestępstw seksualnych na małoletnich (Majer, 2023, s. 47).

Reakcja papieża Benedykta XVI na przestępstwa wobec nieletnich nie ograniczała się tylko do wypowiedzi. Biskup Rzymu korzystał z wielu instrumentów prawnych. Gdy wybuchły skandale seksualne w Irlandii papież wysłał wizytatorów, aby zbadali sprawę na poziomie diecezji i seminarium duchowne-

go. Jak zauważa Hanna Suchocka było to niezwykle posunięcie. Wszechstronna lustracja zdarza się bardzo rzadko, a tego typu zachowanie świadczyło o tym, że papież Benedykt XVI przywiązywał wielką wagę do tego, aby oczyścić Kościół z działań pedofilskich (Suchocka, 2015, s. 183).

Zasada „zero tolerancji” przyświecała papieżowi, gdy podejmował działania w sprawie zgromadzenia Legionistów Chrystusa. W tym celu zostali powołani wizytatorzy z pięciu krajów, gdy pojawiły się kolejne skandale wywołane przez założyciela zgromadzenia Marciała Maciela Degollado. Wizytatorzy odwiedzili w ciągu ośmiu miesięcy 120 wspólnot i dzieł zgromadzenia. Na tej podstawie udowodniono przestępstwa popełnione przez założyciela zgromadzenia, ukarano go karą suspensy, a także nakazując mu całkowite wycofanie się z życia publicznego. Podczas pielgrzymki na Maltę papież spotkał się przedstawicielami ofiar nadużyć seksualnych, dokonanych przed laty przez duchownych. Odwiedzając Portugalię, podczas rozmowy z dziennikarzami, zaznaczył, że przebaczenie nigdy nie może zastąpić wymierzenia sprawiedliwości (Giansoldati, 2018, s. 43).

Działalność papieża przyczyniła się do organizacji wielu konferencji poświęconych ochronie małoletnich. Stolica Apostolska w wielu przypadkach obejmowała patronat honorowy nad tymi wydarzeniami. Tematyka spotkań była różna, głównie dotyczyła zmiany przepisów prawa kanonicznego. Papież upoważnił prefekta Kongregacji Nauki Wiary, aby wystosował do Kościołów lokalnych specjalny dokument, na którego podstawie każda Konferencja Biskupów w danym kraju przygotowała szczegółowe przepisy dotyczące dochodzenia wstępnego. Warto w tym miejscu wspomnieć m.in. konferencję naukową, która odbywała się na Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie w lutym 2012 roku. Była zatytułowana: *W kierunku uzdrowienia i odnowy (Verso la guarigione ed il rinnovamento)*. Zebrani na niej eksperci i naukowcy z różnych dziedzin nakreślili następujące wnioski: nie można tuszować spraw, ponieważ dobro dzieci, a nie instytucji jest najważniejsze; nie można usprawiedliwiać przestępstw seksualnych tym, że w rodzinach i innych zawodach i środowiskach odsetek tego jest większy niż w Kościele; nie wolno lekceważyć sygnałów ostrzegawczych; należy w każdej sytuacji wysłuchać pokrzywdzonych oraz należy odrzucić fałszywą solidarność środowiska. Na podstawie powyższych wniosków ukazano cel dalszych działań przedstawicieli Kościoła (kardynałów, biskupów, wyższych przełożonych zakonnych), aby w przyszłości skutecznie reagowali i nie dopuszczali do sytuacji, które będą źródłem nowych skandali seksualnych związanych z molestowaniem małoletnich w Kościele (Suchocka, 2015, s. 190).

Zakończenie

Działalność papieża Benedykta XVI na rzecz ochrony małoletnich była wieloaspektowa. Papież jako najwyższy ustawodawca znowelizował przepisy prawa kanonicznego. Nowe przepisy skutecznie chroniły małoletnich i osoby bezradne. Określono nowe przestępstwo wobec małoletnich: posiadanie, nabywanie i rozpowszechnianie pornografii z udziałem osoby małoletniej. W kwestiach formalnych znowelizowano przepisy dotyczące przedawnienia, a wszystkie kompetencje przekazano Kongregacji Nauki Wiary. W obszarze prawa pojawiły się także inne normy, które zabraniały udzielać święceń kandydatom popierającym kulturę gejowską oraz praktykującym czynny homoseksualizm. Ponadto stworzono dokument, na podstawie którego Konferencje Biskupów opracowywały lokalnie szczegółowe rozwiązania prawne chroniące małoletnich i osoby bezradne.

W obszarze nauczania można dostrzec szczególną aktywność papieża Benedykta XVI. Wiele miejsca w swoich przemówieniach, homiliach i listach poświęcił on tematyce ochrony małoletnich. Jego reakcja na przestępstwa seksualne była zdecydowana, potępiał sprawców, wziął odpowiedzialność za wiele przestępstw na siebie, krytykował przełożonych kościelnych za fałszywą troskę o dobro Kościoła oraz wskazywał na solidarność z pokrzywdzonymi. W wypowiedziach papieża można dostrzec fakt, że chciał on odbudować zaufanie członków wspólnoty Kościoła oraz innych instytucji. W tym celu odbył wiele pielgrzymek, spotykał się z ofiarami przestępstw. Należy podkreślić, że pontyfikat papieża Benedykta XVI był nastawiony na to, aby zapewnić ochronę osobom małoletnim w Kościele, zwalczać przestępstwa seksualne oraz odbudować zaufanie i odnowić środowisko moralne Kościoła.

Bibliografia

- Albornz David, 2008, *Norme e orientamenti della Chiesa cattolica dinanzi agli abusi sessuali di minori perpetrati da chierici*, Salesianum, t. 70, s. 711–726.
- Arrieta Juan, 2010, *L'influsso del Cardinal Ratzinger nella revision del Sistema penale canonico*, La Civiltà Cattolica, t. 6, s. 425–530.
- Astigueta Damian Guillermo, 2003, *Lo scanadlo nel CIC: significato e portata giuridica*, Periodica, t. 92, s. 589–651.
- Astigueta Damian Guillermo, 2011, *Ultime modifiche al motu proprio delicta graviora*, w: *Il quindicesimo anniversario dell istituto di diritto canonico*, „Ad instar facultatis: dell Univesita Cattolica Poazmany Peter, Anzelm Szuromi (red.), Budapest, s. 69–87.
- Beal John, 2007, *The 1962 instruction Crimen sollicitationis caught red-handed or handed a red herring*, Studia Canonica, nr 41, s. 199–236.
- Benedykt XVI, 2006, *Ai vescovi della conferenza episcopale di Irlandia in visita ad limina apostolorum*, w: *The Holy See* [online], dostęp: 28.10.2006, <https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/en/speeches/2006/october/documents/hf_ben-xvi_spe_20061028_ad-limina-ireland.html>.

- Benedykt XVI, 2010c, *Litterae Pastorales ad chirsitifideles catholica in Hibernia* (19.03. 2010), Acta Apostolicae Sedis, 102 (201), s. 209–220.
- Benedykt XVI, 2010a, *List pasterski d katolików Irlandii po skandalach związanych z molestowaniem seksualnym przez duchownych*, 19.03.2010, L'Osservatore Romano wyd. pol., t. 32, nr 2, s. 7–11.
- Benedykt XVI, 2010b, *Homilia podczas Mszy świętej na zakończenie Roku Kapłańskiego*, 11.06.2010, L'Osservatore Romano wyd. pol., t. 31, nr 8–9, s. 35–37.
- Benedykt XVI, 2011, *Przemówienie do Kurii Rzymskiej*, 20.12.2010, L'Osservatore Romano wyd. pol., t. 32, nr 2, s. 35–38.
- Benedykt XVI, 2012, *Przesłanie na zakończenie 50 Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego w Dublinie*, 10-17.06. 2012, L'Osservatore Romano wyd. pol., t. 33, nr 7–8, s. 41–42.
- Benedykt XVI, Seewald Peter, 2011, *Światłość świata. Papież, Kościół i znaki czasu*, tłum. P. Napiwodzki, Wydawnictwo Znak, Kraków.
- Bernal José Pascual, 2014, *Cuestiones canónicas sobre los delitos más graves contra el sexto mandamiento del Decálogo*, Ius Canonicum, t. 54, s. 357–368.
- Borek Dariusz, 2015, *Sextum Decalogi preaeptum w kanonicznym prawie karnym aktualnie obowiązującym*, Tarnów.
- Borek Dariusz, 2019, *Przestępstwa zastrzeżone dla Kongregacji nauki Wiary*, Tarnów.
- Brunz Dariusz, *Seminarium duchowne w Diecezji St Pölten zamknięte!*, w: *Ekumenizm.pl* [online], dostęp: 02.06.2016, <<http://www.ekumenizm.pl/koscioly/katolickie/seminarium-duchowne-w-diecezji-st-polten-zamknie>>.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, 1983, Acta Apostolicae Sedis, 75/II, s. I–XXX, 1–324 (tekst polski: Kodeks Prawa Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Warszawa 2021).
- Congregatio pro Doctrina Fidei, 2010, *Normae de delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis seu Normae de delictis contra fidem necon de gravioribus delictis*, 21.05.2010, Acta Apostolicae Sedis, 102, s. 419–434.
- Congregatio Sancti Officii, 1962, *Instructio Crimen sollicitationis. Ad omnes Patriarchas, Archiepiscopos aliosque locorum Ordinarios etiam Ritus Orientalis: De modo procedendi in causis sollicitationis*, 16.03.1962, Typis Polyglottis Vaticanis 1962, w: *Leges Ecclesiae*, X. Ochoa, vol. III, Roma 1972, s. 3072–3172.
- Congregazione per il Clero, 2010, *Lettera circolare n. 2010 0823*, 17.03. 2010, Revista Española de Derecho Canónico, t. 67, s. 391–400.
- Cucci Giovanniego, Zollner Hans, 2011, *Kościół a pedofilia*, Wydawnictwo WAM, Kraków.
- D'Auria Andrea, 2014, *La procedura per l'irrogazione delle pene*, w: *Quaderni de Ius Missionale 3, I delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede*, Andrea D'Auria, Claudio Papale (red.), Roma, s. 129–155.
- DGP, 2013, *Proces o odszkodowanie za pedofilię: diecezja koszalińsko-kołobrzeska zapłaci 200 tys. zł odszkodowania?*, w: *Gazeta Prawna* [online], dostęp: 02.05.2025, <<https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/853334,proces-o-odszkodowanie-za-pedofilie-diecezja-koszalinsko-kołobrzeska-zaplaci-200-tys-zl-odszkodowania.html>>.
- Giansoldata Franca, 2018, *Demon w Watykanie*, Foksal, Warszawa.
- Głowacka Aleksandra, 2015, *Odpowiedzialność osób prawnych Kościoła katolickiego za czyny niedozwolone*, „Acta Erasmiana” nr 9, s. 139–156.
- Ioannes Paulus II, 1988, *Constitutio apostolica de Romana Curia Pastor Bonus*, 28.06.1988, Acta Apostolicae Sedis t. 80, s. 841–912 (tekst polski: Jan Paweł II, *Konstytucja apostolska Pastor Bonus o Kurii rzymskiej* (28.06.1988), w: *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego*, Wolters Kluwer Polska, Kraków 2011, s. 1397–1465.

- Joannes Paulus II, 2001, *Litterae Apostolicae motu proprio datae quibus Normae de gravioribus delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis promulgatur; Sacramentorum Sanctitatis Tutela* (30.04.2001), *Acta Apostolicae Sedis*, t. 93, s. 737–739.
- Kimes John Paul, 2015, *Simul et cura et solerita le essential norms della Conferenza Episcopale Statunitense*, w: *I delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina Della Fede. Norme prassi obiezioni*, Claudio Papale (red.), Roma, s. 25–44.
- Łętowska Ewa, 2015, *Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez księży*, *Państwo i Prawo*, z. 3, s. 6–20.
- Majer Piotr, 2023, *Kanoniczna odpowiedzialność biskupa w związku z czynami podległych mu duchownych. Przestępstwa seksualne wobec małoletnich*, Wydawnictwo UPJPII, Kraków.
- Marzoa Rodríguez Ángel, 1994, *El Derecho penal canónico al servicio de la misión santificadora de la Iglesia*, w: *Derecho canónico a los diez años de la promulgación del código: (aspectos de la función santificadora de la iglesia)*, coord. por Consolación Melero Moreno, s. 263–294.
- McGarry Patsy, 2024, *Abuse in institutions amounted to 'torture'*, w: *The Irish Times* [online], dostęp: 30.11.2024, <<https://www.irishtimes.com/news/abuse-in-institutions-amounted-to-torture-1.610157>>.
- Nestorowicz Mirosław, 2014, *Odpowiedzialność cywilna Kościoła katolickiego za molestowanie małoletnich przez księży (prawo USA i prawo polskie)*, *Przegląd Sądowy*, t. 23, nr 1, s. 7–18.
- Núñez Gerardo, 2003, *La competencia penal de la Congregacion para la Dotrina de la Fe. Comentario al m.p. Sacramentorum sanctitatis Tutela*, *Ius Canonicum*, t. 53, s. 351–388.
- Papale Claudio, 2014, *I delitti contro la morale*, w: *Quaderni di Ius Missionale 3. I delitti riservati alla Congregazione per la Dottrina della Fede*, Andrea D'Auria, Claudio Papale (red.), Roma, s. 29–46.
- Papale Claudio, 2012, *I delitti contro la morale*, w: *Studio Giuridici 96. Questioni attuali di diritto penale canonico*, Libredia Editrice Vaticana, Rome, s. 55–65.
- Parolari Enrico, 2012, *Aspetti psicopatologici dei delitti canonici*, w: *Studia Giuridici 96. Questioni attuali di diritto penale canonico*, Libredia Editrice Vaticana, Rome, s. 67–77.
- Pawlicki Jacek, 2024, *Irlandzcy księża: tysiąc gwałtów na dzieciach?*, w: *Gazeta Wyborcza* [online], dostęp: 30.11.2024, <<http://wyborcza.pl/1,752,48,3534888.html>>.
- Piaseczny Jan, 2024, *Kościół austriacki stanął w obliczu seksualnego skandalu*, w: *Tygodnik Przegląd* [online], dostęp: 30.11.2024, <<http://www.tygodnikprzeglad.pl/sodoma-seminarium>>.
- Plachecka Agata, 2017, *Pedofilia w Kościele katolickim za pontyfikatów Benedykta XVI i papieża Franciszka*, *Świat Idei i Polityki*, t. 16, s. 300–323.
- Scicluna Charles, 2005, *Procedura e prassi presso la Congregazione per la Dottrina della Fede riguardo ai delicta graviora*, w: *Processo penale e tutela dei diritti nell'ordinamento canonico*, Davide Cito (red.), Milano, s. 279–301.
- Scicluna Charles, 2012, *Delicta graviora ius processuale*, w: *Questioni attuali di diritto penale canonico*, Studi Giuridici 96, Libreria Editrice Vaticana, Roma, s. 79–94.
- Słownik Języka Polskiego PWN* [online], dostęp: 02.07.2025, <<https://sjp.pwn.pl>>.
- Stokłosa Marek, 2011, *Utrata przynależności do stanu duchownego na podstawie specjalnych uprawnień przyznanych Kongregacji ds. Duchowieństwa*, *Prawo Kanoniczne*, t. 54, s. 43–75.
- Suchocka Hanna, 2015, *Działania papieża oraz Stolicy Apostolskiej na rzecz ochrony osób małoletnich*, w: *Prawa dziecka: perspektywa Kościoła*, Piotr Kroczyk (red.), *Annales Canonici. Monographiae*, nr 3, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, s. 175–197, DOI:10.15633/9788374384353.10.
- Versaldi Giuseppe, 2002, *Aspetti psicologici degli abusi sessuali perpetrati d Chierici*, *Periodica*, t. 91, s. 49–61.
- Walencik Dorota, 2024, *Kościół w Holandii zapłaci odszkodowania ofiarom pedofilów*, w: *Ekumenizm.pl* [online], dostęp: 30.11.2024, <<https://www.ekumenizm.pl/koscioly/kosciol-w-holandii-zaplaci-odszkodowania-ofiarom-pedofilow>>.

Wytrwał Tomasz, 2009, *Kościelny modus procedendi w przypadku pedofilii*, Prawo Kanoniczne, t. 52, s. 229–251.

Yanguas Jose, 1946, *De crimine pessimo et de competente S. Officii relate ad illud*, Revista Española de Derecho Canónico, t. 2, s. 427–439.

Zakrzewicz Agnieszka, 2013, *Głosy spoza chóru*, Czarna Owca, Warszawa.

Pope Benedict XVI's Activities for the Protection of Minors and Abused Persons and His Response to the Disclosure of New Cases of Sexual Abuse in Selected Countries Between 2005 and 2013.

A historical and Legal Analysis

Summary: Pope Benedict XVI, whose pontificate lasted from 2005 to 2013, ensured the protection and security of minors and vulnerable persons in the Catholic Church. The aim of this study is to demonstrate the activities of Pope Benedict XVI in the area of the protection of minors. The realisation of this objective was based on an analysis of source statements in order to present the quality and extent of the protection demanded by the Pope. The subjects of the analysis included papal documents, homilies, speeches, and acts issued by the various dicasteries of the Roman Curia. The above documents were responses to crimes committed against minors by clergy in the period 2005–2013 in selected European countries. The following methods were employed in the compilation of the sources: dogmatic-legal, historical-legal, philological and analytical. The historical-legal and dogmatic-legal methods were used in presenting the source materials and the different time periods, while the philological and analytical methods were used to demonstrate the scale of the problems, the papal response and the legal patterns. The research led to several conclusions; these are included in the conclusion of the article.

Keywords: paedophilia, European countries, pope, Holy See, Benedict XVI, protection of minors.